VILNIUS. Sekmadienis. 1928 m. Sausio m. 15 d. II metai.

Biblioteka Jagiellońska
1002679220

VISŲ ŠALIŲ PROLETARAI, VIENYKITES!

Pirmyn!

№ 1

*Kas vergo retežių nedrįsta numest—
Tas laisvas niekuomet nebus! J. Janonis.*

SOCIALDEMOKRATŲ ORGANAS.

KORESPONDENCIJOS Adr.. Wilno, Urząd Pocztowy 1. Skrzynka Nr. 115. Nr. kaina 20 skt. Užsieniuose dvigubai.	„PIRMYN" redaguoja REDAKCINE KOMISIJA	Interesantus redakcija priimineja kasdien, išskiriant šeštadienius, nuo 4—6 v. p.p. Adr.: Kijowska 2—27.

Fašistų šmeižtai ir mūsų kovos tikslai.

Fašistai-tautininkai savo tikslams pasiekti užgniaužę spaudos laisvę, apie jiems nepatinkamus žmones gali rašyti ką tik nori. Jie gerai žino, kad nesant kairiosioms partijoms spaudos laisves, jų melų niekas negales atremti. Gi nelegali spauda į žmonių tarpą deka žiauriausio karo stovio sunkiai pakliuva, ir todel tautininkai drožia, kas tik į galvą ateina. Kam teko sekti kelių paskutinių menesių jų spaudą — tas mate, kad ypatingai prieš politinius emigrantus buvo varoma šlykščiausia šmeižtų ir melų kompanija. Nespejus kai kuriems musų draugams po Taurages sukilimo pasprukti nuo fašistinio teroro ir peržengti demarkacinę liniją — tuoj „Lietuvy" ir „Lietuvoj" buvo pradeta rašyti apie „tevynes išdavikus", „judošių darbus" ir t. p. Gi vilniške fašistine lietuvių spauda pritardama savo prietelių riksmams, reiške didelio gailesio, kad tuos musų draugus fašistai nesušaude.

Dar daugiaus tai fašistinei kompanijai ir visokiems gaivalams „patriotiškai" palermuoti prieš socialdemokratus, dave progos Rygos kongresas ir priešfašistine musų kovos propoganda. Kiek po to buvo išlieta ir liejama dabar šlykščiausių „patriotiškų" pamazgų „Lietuvy", „Lietuvoj", „Ryte", „Vilniaus Aide", „Darbininke", komunistų atsišaukimuose ir net „Lietuvos Žiniose". Oficioziniai fašistų laikraščiai ilgą laiką buvo užpildyti policijos prie varta sudarytais protestais prieš „tevynes išdavikus plečkaitininkus" ir t. t. Atmosfera buvo ant tiek įkaitinta, kad Kaune buvo nurodytos net tikslios dienos (gruodžio 4 ir 15 d.), kuomet tie „tevynes išdavikai" ateis su Pilsudskio legionų pagalba ir užims Lietuvą. Bet pasirode, kad tai viskas yra šlykščiausias melas. Praejo nurodytos dienos, o emigrantai pagalba lenkų legionų Lietuvos neužėmė. Neužeme todel, kad jie apie tai niekuomet nemane ir dargi pareiške protestą prieš bi kokį svetimos valstybes ginkluotą įsikišimą i Lietuvos vidaus reikalus. Nes emigrantų kovos tikslas yra ne gimtojo krašto užgrobimas svetima pagalba, **bet padejimas kovojančiai liaudžiai numesti nuo savo pečių keletos niekšų uždėta fašistinės vergijos jungą.** Tai puikiai žino ir supranta tycia skleidžiamų provokacinių melų ponai—dabartinio kruvinojo rėžimo kaltininkai. Bet jie gerai žinodami, kas jų laukia nuvertus liaudžiai fašistinę diktaturą—griebiasia paskutinių šlykščiausių priemonių, kad purvais apdrabstyti ir išniekinti tuos žmones, kurie aktingai kovoja prieš fašistinį režimą. **Štai kame yra tų visų šmeižtų ir provokacinių gandų priežastis bei tikslas.**

Bet, kai fašistai pamatė, kad ir tais visais šmeižtais ir „patriotiškais" riksmais **priešfašistinio judejimo ir liaudies nepasitenkinimo augimo nesustabdė** — tada jie griebesi naujų priemonių. „Lietuvy", tulas Bitėnas pradejo rašyti šlykščiausius demagoginius dialogus apie Plečkaitį. Doc. Tumas tame pat laikrašty pradėjo koneveikti „Pirmyn" redaktorių. Paskui paleido gandus Kaune, kad Ancevičius ir Paplauskas yra lenkai ir visur save afišuoja lenkais. Ir galų gale tuos „genialius" išradimus apvainikavo, paskelbdami š. m. „Lietuvio" 4 Nr., kad Plečkaitis, budamas Seimo nariu, 1922—23 metais tarnavo Lietuvos žvalgyboj. Ant kiek tie visi fašistines išminties perlai atatinka tikrenybę—patys fašistai geriau žino už mus. Bet pamatę, kad ir tie melai nieko nepadeda, kad sustabdyti priešfašistinę kovą — jie griebesi jau daug realesnių priemonių. Pastaruoju laiku į emigrantų tarpą pradejo siuntineti įvairius šnipus, žvalgybininkus ir provo-

katorius, kad bent tie suteiktų fašistams reikiamų žinių ir kur tik galima provokuotų emigrantus, žemindami juos žmonių akyvaizdoje. Tų visų patriotiškų žygių tikslas taip kiekvienam aiškus, kad jo ir aiškinti netenka. Bet, deja, kaip visuomet, taip ir šiuo kartu, šuns balsas dangaus nepasiekė. Visas fašistų „storones“, kaip žmones sako, Rudis ant uodegos nuneše. Fašistai šmižiže, ašaravo, melavo, provokavo, naudojosi kur tik įmanydami kiekviena musų klaida, bet priešfašistinės **lietuvių liaudies kovos nesusilpnino ir nesusilpnins.** Nesusilpnins todel, kad kova ir judejimas prieš kruvinąjį fašistų režimą —yra masinis. Lietuvos darbo žmones neišsigando šaudymų, kalejimų persekiojimų ir žut but pasiryžo numesti nuo savo pečių juos slegiantį kruvinąjį jungą Vargas tiems trumparegiams, kurie nesupranta, kad revoliuciniame Lietuvos liaudies judejime, politiniai emigrantai užima labai menką vietą **Pasiliuosuoti iš dabartinio kruvinojo režimo sąlygų, iškovoti laisvas žmonėms prideramas gyvenimo sąlygas ir patiems tvarkyti savo reikalus—yra visos Lietuvos darbo liaudies karščiausias noras ir troškimas.** Politiniai emigrantai, turėdami laisvas organizuotam veikimui sąlygas, savo priešfašistine propoganda ir laisvu revoliucines kovos žodžiu tik gali ir padeda darbo liaudžiai pasiekti savo tikslų.

Pertai mes jausdami tą liaudies troškimą, jos augančią revoliucinę jėgą ir eidami su ja žingsnis žingsnin sunkios kovos keliu—dėjome, dedama ir dėsime visas jegas tam, kak priartinti tą valandą, kurioj išsilies kovojančios liaudies jega, galinga revoliucine vilnimi aikšten ir nušluos tą grupę kruvinųjų budelių, kurie laikinai pastojo jai, o kartu ir Lietuvos Respublikai kelią į šviesų bei kulturingą rytojų. Tokiu budu, kovodami kartu su darbo laudimi, mes principiniai esame nusistatę prieš visokias ginkluotas pagalbas iš svetimųjų puses ir kovojame ne prieš lietuvių tautą, kaip mums užmeta, bet prieš tą neskaitlingą įvairių fašistinių niekšų bandą, kuri prisidengusi kilniais patriotizmo obalsiais groboniškų buržuazijos ir božijos interesų vedama, žudo ir terorizuoja lietuvių tautos kurybinį branduolį — **darbininkus ir darbo valstiecius.** Tik tai, ką šis branduolys, remiantis darbo pečiais visą gyvenimą, iškovos savo jėgomis paemęs ginklą į rankas—bus laimėta amžiams. O lietuviškajai darbo liaudžiai šiandiena kaip tik reikalinga iškovoti tokias sąlygas, kuriose ji pati tvarkydama savo reikalus galetų ramiai dirbti kulturinį ir ekonominį kurybos darbą, siekdama socialistines Lietuvos Darbo Respublikos įgyvendinimo. Už tų socialistinių siekimų įgyvendinimą ir sukurimą naujo darbo pasaulio — šiandiena grumiasi visi, kas suprato, kad senas kapitalistinis bei impercalistinis kraugerių pasaulis atgyveno savo dienas ir artinasi prie galo. Todel ir mes, Lietuvos darbo žmones, neatsilikdami nė minutei nuo kovojančios visam pasauly darbininkijos — visi kaip vienas stokime drąsiai už savo teises į kovą. Nes tik atkakliai kovodami, mes laimėsime ir atsieksime užsibrėžtų tikslų.

1. Priešfašistinės kovos fronte.

Kovos buriai „Pirmyn“.

Draugai emigrantai! Mes skaitydami didžiausiu uolumu jusų kovos organą „Pirmyn“,—priejome išvadas, kad ir pačią priešfašistinę propagandą krašto viduje reikia vesti planingai ir santarmingai, kad reikalinga steigti naujus ir stiprinti senus kovos burius, kuriuose spiestųsi aktingiausios revoliucines jegos, be jokių partinių skirtumų. Nes kitaip, nors krašte ir yra didžiausias nepasitenkimas fašistais, nors žmonių revoliucinis upas kyla,—nieko nebus galima padaryti. Gi tokia taktika, kokios laikosi taip vadinami, maksimalistai revoliucionierai ir komunistai, kurie tik plusta socialdemokratus savo leidiniuose — yra labai šlykštu ir gadina žmonems upą.

Musų kovojančių prieš fašizmą tikslas — turi buti nuvertimas fašizmo, bet ne savytarpes rietenos. Ir todel mes nutarem organizuoti kovos burius „Pirmyn“, į kuriuos spiestųsi, be partijų skirstumo, visi kovojantieji prieš fašizmą. Tos darbo žmonių kovos sąjungos artimiausiu tikslu, mes skaitome nuvertimą fašizmo ginkluotu keliu. Apie tai pranešame jums, kad jus tai paskelbtumet laikrašty „Pirmyn“, kad ta žinia butų paraginimu organizuoti visoj Lietuvoj panašius burius.

Todel mes, atsikreipdami per „Pirmyn“ laikraštį į kovojančią Lietuvos liaudį, kviečiame visus draugus-es, organizuotis į vieningus revoliucinius kovos burius „Pirmyn“. O tuomet, kai musų jegos bus organizuotos ir stiprios, mes lengvai ginkluoto sukilimo keliu nušluosime pragaištingąją fašistinę diktaturą ir išvadosime patys save, o kartu ir visą darbo Lietuvą iš fašistinių pinklių.

Todel —
Šalin fašistine diktatura!
Mirtis fašistams!
Lai gyvuoja revoliuciniai kovos buriai „Pirmyn“!
Lai gyvuoja revoliucinis liaudies sukilimas!
Lai gyvuoja laisva, darbo žmonių tvarkoma Lietuvos Respublika!

Kovos burys „Pirmyn“.

Lietuva, X apsk. 1927—X.I—27.

Del komunistų.

Mes savo laikrašty senai atsisakem vesti bi kokius ginčus su komunistais arba juos kolioti. Nes tai butų bergždžias darbas ir daugiau nieko. Vesti idejinę kovą su žmonemis, kurie, išskiriant demagogiją, šmeižtus, melą, nepripažįsta kitų priemonių—yra perdaug žemas dalykas. Bet štai paskutiniu laiku tie ponai išleido atsišaukimą „I Lietuvos emigrantus Vokietijoj, SSRS. ir kitose valstybese". Žinoma, po atsišaukimų nedrįso pasirašyti savo tikro vardo, bet įvairiai plusdami socialdemokratus, eserą Soltoną ir kitus—jie prlejo iš vidas, kad butinai reik linga sušaukti emigrantų kongresą ir pasmerkti Rygoj buvusį kongresą. Nes ponai komunistai, lygiai taip pat, kaip ir ponai fašistai, apšauke Rygos kongresą lenkų agentų kongresu, iškoliojo „gražiausiais" komunistinei dorovei pritinkančiais žodžiais jo dalyvius ir t. t. Ir pareiške: *„Mes turime pasmerkt Lenkijos agentų sušauktą Rygoj suvažiavimą ir tam Lenkijos agentų prisidengasių emigrantų vardu priimtus nutarimus"*. O kadangi tų nutarimų vienas iš svarbiausių buvo priimtoji rezoliucija, vidaus politikos klausimu, kurioje kviečiama sukilti liaudį ginklu rankoje ir nusluoti fašistinę Smetonos diktaturą —tai vistiek, komunistai ir tą yra pasiryžę pasmerkti, lygiai taip pat, kaip padare fašistai. Ar negražus supuolimas? Voldemaras galetų tik padekoti savo talkininkams, kad jie padeda jam kovoti su politiniais emigrantais. Bet ką žmogus padarysi. Tik mums labai gaila vargšų komunistų, kurie ne savo noru ir pasiryžimu, bet Maskvos komisarų spiriami, rengiasi šaukti emigrantų kongresą ir išlieti savo „patriotinius" jausmus. Bet mes manome, kad jau jie smarkiau nepasmerks dalyvavusių Rygos kongrese eemigrantų, kaip pasmerke fašistai ir todel linkime jiems didžiausio pasisekimo O del jų užsipuolimų ir užmetimų—nerandame reikalo skirti savo laikrašty vietos. Mes aiškiai nušvietem Rygos kongresą ir esam daugiau negu tikri, kad mumis suprato kovojanti lietuvos liaudis ir kruvinąjį fašistų režimą. Todel žingnis po žingsnio žengdami su kovojančia liaudimi, mes pakartotinai kviečiame visus ginkluotis ir stoti į priešfašistinį kovos frontą: Tik suburę jegas, mes nuversimę fašistinę diktaturą. *Juoz. Paplauskas.*

Socialistai revoliucionieraimaksimalistai.

Skaitant maksimalistų laikrastį „Revoliucionierius" ir atsišaukimuose visus tuos šmeižtus, pilamus ant socialdemokratų ir tą spekuliavimą Taurages sukilimu—žmogui, dalyvavusiam tame sukilime, tiesiog biauru darosi. Ta reksnių grupele, serganti vaikiška kairumo liga, šiandien tiek plustasi ir keikiasi ant visų, kad, rodos, ims ir subires fašistai. Bet kuomet aš prisimenu maksimalistų: p. p. Soltono, Ulevičiaus ir Jurkutaičio, *nešvarų vaidmenį* Taurages sukilime—tai tiesiog žmogus ir nežinai, ką del jų rekavimų sakyti. Jeigu visi maksimalistai taip yra pasiryžę kovoti su fašistai kaip „kovojo" p.p. Soltonas, Ulevičius ir Jurkutaitis per Taurages sukilimą,—tai geriau jie nedrumstų žmonems ramybes ir tyletų.

Socialdemokratai ir be tamstų ponai, maksimalistai, gerai žino, kad kraugeriškos Smetonos diktaturos sutriuškinimas yra pačios Lietuvos liaudies darbas ir liaudis tai atliks. O del to, ką jus plustate ir koliojate socialdemokratus—tai dar yra labai maža kova prieš fašizmą. Kovojant prieš fašizmą, mano supratimu, reikalinga visiems suburti jegas be jokių savytarpių ginčų ir koliojimosi, ir žengti isvien pirmyn. Kuomet mes ejome su ginklu rankose Taurageje ginti savo teisių, niekas neklause, kuriai partijai kas priklauso. Bet pas visus buvo vienas obalsis ir revoliucinis pasiryžimas: *versti fašistinę diktaturą.* Deja, kai kas iš dabartinių maksimalistų ir tuomet pamatę, kad Taurages revoliucionierai bus nugaleti, pirmiau negu gręse pavojus apleido kovotojų eiles. Bet, žinoma, šiandien tie „revoliucionieriai" vel moka labai revoliucionieriškai pakalbeti. Tokia kovos taktika yra griežtai smerktina. Jeigu mes norime nuversti fašistinę diktaturą ir išvaduoti Lietuvą iš fašistinio kalejimo — tai musų tarpe privalo viešpatauti vienas bendras revoliucinis solidarumas bei pasiryžimas. Tik bendromis jegomis, mes galesime atlikti tą sunkų reikalaujanti pasišventimo darbą. O tokios priešfašistines propogandos priemones, kurias vartoja savo spaudoj maksimalistai (žiur. „Revoliucionierius" Nr. 6), yra tik vandens pylimas ant fašistinio maluno. Nematydamas jokios prasmes, pries tuos jų šmeižtus išsitarti, aš laikiau reikalingu pareikšti kovojančiai liaudžiai ankščiau išdestytas mintis. Ir baigdamas dar kartą pareiškiu, kad mums kovojant prieš fašizmą, reikalinga didžiausias solidarumas ir vienybe, bet ne kitų koliojimas ir šmeižimas.

Pr. Paulauskas.

1928—I—2 d.

Red. prierašas: Dedami šį drg. Pr. Paulausko, straipsnelį, mes norime pabrežti, kad „Pirmyn" redakcija senai yra to nusistatymo, kad šiuo momentu reikalinga didžiausia kovojančių jegų konsolidacija. Ir nors mes turime daug faktų, del minetų trijų maksimalistų nešvaraus pasielgimo Taurages sukilimo metu, bet mes

Kryžių Lietuva.

1) Mums daugeli kartų teko pabrežti „Kulturoj" ir kituose laikraščiuose, kad lietuviškoji dailioji literatura yra be socialinio turinio, kad jos atstovai, taip vadinami inteligentai, paskendę įvairiuose misticizmo, simbolizmo ukuose, visiškai neturį pilietines drąsos ir jokio socialinio bazio. Pertai jie, pareiksdami savo bejegingumą, su didžiausiu pamegimu dainuoja apie įvairius nublukusius erotinius jausmus... Skęsta miesčioniskoj aplinkumoj, kurioj bi kokios kilnesne idejos, pasiryžimas, siekimas ko tai naujo, yra visai svetimas. Todel visai nenuostabu, kad tuo supuvusiu ir surugusiu miesčioniskumo upu dalinai yra užsikretusi visa lietuviskoji jaunuomene ir taip vadinami jauniausieji poetai, kurie, pavyzdžiu savo dedžių, taip pat bega nuo realaus gyvenimo ir jame vykstančių kovų. Jie neturi drąsos ir jegų, kad žengti į gyvenimo sukurį, užčiopti jame sveikas kuriamasias revoliucines jegas, kurios ryžtasi sudaužyti tą miesčioniškąjį kevalą, troškinantį žmones. Ta nesveika ir nenormali padetis dalinai tęsiasi nuo pat Lietuvos nepriklausomybes atgavimo. Tiketasi, kad bent paskutiniejį metai, kurie uždejo Lietuvai jungą ant pečių—daug kam iš taip vadinamų Inteligentų atidengs akis ir paragins į žutbutinę kovą su tuo supuvimu. Bet Ir tas mažai ką pagelbejo. Is Lietuvos gaunama daugelį žinių, kad net kairioji intelegentija, paskutiniu metu, Kudirkos žodžiais tariant, sisematingai serga kinkų drebejimo liga Bastosi iš kampo į kampą. Filosofuoja, dejuoja, skundžiasi, bet labai mažai prisideda prie tos atkaklios kovos ir darbo žmonių bruzdejimo, kuris šiandien gyvu revoliuciniu pulsu plaka Lietuvos palepese ir kuriam be dvejonių priklauso ateitis. To kairiosios intelgentijos ištižimo ir sulepšejimo jokiu budu negalima pateisinti dabartiniu kruvinuoju fašistų režimu. Priešingai. Mes esame giliai įsitikinę, kad tas režimas turetų buti akstinu pasiryžimui ir kovai prieš jį. Jis turetų buti paakinimu

tuos faktus skaitome reikalingais šiandien nutyleti, kad išvengti įvairių ginčų ir nesusipratimų, kas labai kenkia kovoje pries fašizmą. Del tų dalykų išaiskinimo ir pasmerkimo, rasime pakankamai laiko nuvertę fašistinę diktaturą. O jeigu šiandien maksimalistai ir komunistai vietoj to, kad kovoti suburtomis jegomis prieš fašistinę diktaturą, lieja pamazgas ir skleidžia melus apie tuos žmones, kurie dirba kovos darbą — tai mes manome, kad tuo jie jokių nuopelnų neužsitarnauja, bet tik padeda fašistams. Todel mes nematome su jais jokio reikalo vesti ginčus. Nes tam reikalui skirti priešfašistines kovos laikrašty vietą, laikome didžiausiu prasižengimu, tų skaitytojų akyvaizdoje, kurie kovodami prieš fąšizmą musų, spaudoj ieško ne pliudimosi, bet kovos žodžio. O jeigu maksimalistams ir komunistams tie pliudimai ir šlykštus šmeižtai yra svarbiu priešfašistines kovos įrankiu, — tai jie jį vartoja ir toliau. Nuo tuo nei mes, nei musų revoliucinis darbas nenukentes. Nes kovojanti liaudis ant tiek yra sąmoninga, kad ji mokes atskirti tiesą nuo įvairių melų ir smeižtų.

2. Laiškai iš Vakarų Lietuvos.

1.

Voldemaro „triumfas" Kaune.

Europos spauda raso, kad per slaptą Tautų Sąjungos tarybos posedį, kuriame Ženevoj susitiko lenkų ir lietuvių diktatoriai, maršalas Pilsudskis ir prof. Voldemaras, tarp jų įvyko įdomus dialogas.

Pilsudskis (pasak laikraščių, aukštas, kariškos išvaizdos vyras), atsistojęs, pažiurejęs į mažutytį, paraudusį ir pasišiaušusį su įdubusiais veidais lietuvių diktatorių ir pasakęs:

— Ponai, atvykau suzinoti ar bus taika, ar karas. Jei bus taika, tai jusų reikalas spręsti, bet jei karas, tai aš grįžtų į Varšuvą ir tai jau bus mano reikalas.

Visų akys įsmigo į Poną Voldemarą, kurs silpnu balseliu tare:

— Taika.

Tada Pilsudskis pareiške:

— Girdejot ponai! Yra taika. Aš telegrafuosiu į Lenkiją, įsakydamas, kad visose Lenkijos bažnyčiose giedotų („Te Deum laudamus") ir skambintų varpus. Tamsta taip padarysi?

Voldemaras pradejęs aiškinti apie įvairias taikos rušis, bet galų gale taip pat pazadejęs giedoti „Te Deum laudamus" ir skambinti varpus.

Pasiskaitę to ir kitų Voldemaro iškilmingų pareiškimų, mes, kauniškiai, su dideliu nekantrumu laukem gruodžio 17 dienos, tos dienos, kada Voldemaras turejo grįžti triumfališkai į Kauną ir dienos, kurią turėjo buti atšvęstos metines karininkų ir fašistų smurto sukaktuves. Įdomu buvo pažiureti, kaip Lietuvos ministerių pirmininkas giedos „Te Deum laudamus" ir tampys varpų virves. Dar įdomiau buvo pamatyti, kaip leitenantai vaidins Voldemaro „klapciukų" vaidmenį.

Tų sukaktuvių ir Ženevos triumfo išvakarese teko putirti, kad visoms mokykloms įsakyta dalyvauti in corpore parade ir demonstracijose pirmininkui ir smurtui pagerbti. Valdininkams oficialiai buvo pranešta, kad gruodžio 17 d. įstaigos dirbs tik iki 12 val. Neoficialiai paskelbta, kad tie valdininkai, kurie nores pasimatyti su Voldemaru stoty, gales visiškai į darbą neateiti

Įsakymas del mokyklų sukele didžiausią audrą Kaune. Šaltis 20 laipsnių, daug vaikų neturi šiltų drabužių, o čia jie varu varomi į gatves, tikrojo pavajaus glebin. „Prie rusų caro taip nebudavo—skundesi teval. Velnias kur trenktų patį Voldemarą ir visus jo fašistinius pakalikus. Atsisedo nelabieji ant sprando ir jų dabar neatsikratysi. Nebeduoda liuosai gyventi ir kvepuoti"...

Pabugo valdžia tevų keršto ir įsakymą del mokyklų atmaine. Tačiau patarimai ir paraginimai valdininkams pasiliko galioj.

Šeštadienį, gruodžio 17 d., iš „patriotizmo" ir baimes, kad iš darbo nepavarytų, prie šalčio 20 laipsnių, braukiu musiške konke į stotį. Gatvese ramu. Piliečiai, tarytum, niekur nieko nėra. Begioja iš krautuves į krautuvę (mat netoli Kaledos—reikia zopostos pasidaryti), trina ausis ir garsiai nuo šalčio čiaudo. Visiškai nejauti, kad pas mus siandien didele ir garsi „celebracija". Šunys ir tie ramiai sau bindzeliuoja uodegas paslatę po Laisves Aleją. Tik kartais „izvoščikas" smarkiau susikeikia, savo liesą kumelką atpakaliai stumdamas į skersgatvį. Su dideliu triukšmu pravažiuoja ministe-

prie to, kad kairioji intelegentija mestų visokius bergždžius filosofavimus, sulepšejimą ir išrykiavusi savo jegas su kovojančia darbo liaudimi, padetų jai numesti dabartinį fašizmo jungą ir išvaduoti Lietuvą iš to kalejimo, kuriame ji šiandien merdi. Taip yra plačiame pasauly, taip turetų buti ir musų atsilikusioj, klerikalizmo, fašizmo ir visokių reakcingų gaivalų apsuptoj Lietuvoj, kur darbo liaudžiai tenka kęsti didžiausias skurdas, įvairių pasturlakų išnaudojimas, niekiminas ir tam panašus dalykai. Bet deja, su dideliu apgailestavimu turime pripažinti, kad daugeliui musų kairiosios intelegentijos tie dalykai yra beveik svetimi. Jie kad ir mato, ir junčia visa tai, bet prie pašalinimo tų nesveikų reiškinių ir to jungo, — juo mažiausiai prisideda realiu apciopiamu kovos darbu. Dažniausiai pasitenkina dejavimais ir konstatavimu, kad iš tiesų bloga padetis. Bet kad prisideti, kaip minejom, prie tokios padeties pašalinimo ir pagreitinimo revoliucines liaudies kovos — juo mažiausiai prisideda.

2) Tos mintys kildavo man kalbantis su poeta Kazlu Boruta ir dabarties jas išreiškiu, skaitydamas jo paskutinį, verta susidomejimo, eilerasčių rinkinį „Kryžių Lietuva", išleista Rygoje.

Kazys Boruta, po velionies Juliaus Janonio revoliucinio Lietuvos darbo žmonių poeto iki pat mirties kovojusio už socialistinius siekimus, — yra vienas talentingesniųjų kairiosios lietuviškos poezijos atstovų. Ar Kazys Boruta, turint galvoj visus tuos jo blaškymusis, neš ir ateity revoliucinę liaudies veliavą kaip tai iki mirties dare Julius Janonis, sunku kol kas pasakyti. Bet reikalinga pabrežti vienas faktas, kad Boruta, nuo to didelio pesimizmo, (jokiu budu nesutaikomo su socializmu) kuris pasireiške jo mažai vykusiame eilerasčių rinkiny *„Dainos apie svyruojančius gluosnius"*,—pamažu pradeda atsikratyti. Jau mums teko pabrežti „Pirmyn" skiltyse, atiude *„Kalėjimo rauda mano tevynėj"*, apie jo paskutinių eilerasčių revoliucinę nuotaiką ir menišką sugebejimą parodyti Lietuvos gy-

rliškas automobilis, nukaitina akis ir sirdį, netiketai pasirodžiusi ant tratuaro lapemis, sabalais ir katikais pridengusi savo išlepintą kuną, graži ir dar labai nauja Lietuvos poniute aristokrate, – ir vel viskas taip, kaip paprastai Kaune buvo.

— Pasitrauk! Neįsk! — pasigirdo rustus šauk mai, ir mano svajas kaip kirviu nuk rto. Issigandęs iškišau savo susalusią nosį iš konkes. Dievuleliau gerasis, o cia kas? Raiti ir pesti policninkai varinėja po gatvę vežimus, skirsto ir taip jau neskaitlingą publiką į skersgatvius, trypia ir skerečiuojasi.

— Gal naujas sąmokslas! blikstelejo mano galvoje mintis ir jau norejau sokti iš konkes ir begti, kur pipirai auga, bet mane nuramino viską žinąs studentas korporantas.

— Nurimk tamsta, – draugiškai jis man patare, — tai laukia gerojaus iš Ženevos atvažiuojant.

Bežiuredamas į gražią ponią, pamiršau, kad pats važiuoju į stotį poną Voldemarą pasitikti. Teisingiau pasakius, aš nevažiuoju, bet mane s umte stumia. Už kambarį nemoketa jau du menesiai ir stuvejo vekselis porai šimtų litų sumai. Pasitikejau demokratija ir užsisakiau sau kelnes su kliošu, o dabar diktaturai įsigalejus, priseina arba nuo kelnių, arba nuo kliošo atsisakyti. Tat nera ko stebetis, kad važiuoju ponui Voldemarui „bit celom". Gal paliks ir kelnes ir kliošą.

Važiuoju ir dairausi. Namai niuriai susiraukę. Per dievo kuno šventę Vailokaitis, budavo, kaip isties ant balkono „persidską divoną" arba ukininkas kaip žibtels tukstančių elektros lempučių, — linksmai prasišiepia visas Kaunas. Alejoj susirinkusios zitietes kareivelius budavo, taip sventablyvai glaudo, kad vienas tiktai malonumas. Dabargi fašistinę šventę švenčiant, nepasigailejo kauniškiai kokio nors skarmalo miestui papuošti. Jei butų visiškai nepasigailejç, tai nepasakysiu. Karininkų romove, komendantura ir generalinis štabas nedrąsiai kyštelejo po porą tautiškų vellavų.

Užtat privažiuojant stotį (keleivių skaičius taip pat padidejo: įsirito stovokas vyriausias kariuomenes dvasios vadas, įšoko pora korporantų ir dar vienas valdininkas) vaizdas truputi pakitejo. Stoties rumai apkaišioti tautiškomis veliavomis. Ties jais, kaip kareiviai prieš mankštą, kelios eiles išsirikiavusių valdiškų „makabilių", keliolika porų gerai valdiškomis avižomis nupenetų arklių, gusarų burys su ilgomis „dzidomis" rankose ir apie 12 žiopsotojų, kuriuos, kelios dešimtys viešų policininkų iš vienos puses į kitą varineja, o slaptieji agentai paskui sekloja.

Stoty žmonių daugiau. Apie 50 studentų korporantų ir „geros valios" valdininkų atakuoja automatą, sprausdami jam į besotę gerklę 20 centines monetas ir gaudami už tai bilietą, duodanti teisę pažiureti į „dialektikos cempioną" poną Voldemarą. Pirmos klases salej gal simtas, o gal pusantro šimto karininkų smalsiai dairančių į bufetą, ant kurio pastatytas idelis valstybinei grafinas, į kuris karininkų akis ir širdis į save traukia, nelyginant raudonos gusaro kelines Kauno Barborą. Čia susirinkusi tik antraeile publika, o patys „glaunieji" ponai sedi cariškų kambarių minkstose kedese. Čia išdidžiai riogso visas ministerių kabinetas ir linksmai nusiteikęs šaiposi diplomatinis korpusas. Čia oficiozų reporteriai su bloknotais rankose avansu rašo apie didžiulę entuzjastingą minią, kuri savo ovaciomis tik nepritrenkusi viso Kauno. Čia ir ponios savo aristokratiškas kojas kokietingai žargo...

Perone šąla karo mokyklos garbes sargyba ir dar kelios dešimtys tautininkiškų entuzjastų, kurie su didelių nekantrumu laukia, kur patekes Valdemaro laimes žvaigžde. Šauliai, Voldemaro tik ką prarastam Vilniui vaduoti sąjunga, savanoriai, organizacijos ir visuomene „otsutstvovali" in corpore. Korespondentų avansu pažymetą didelę minią sudare daugiausia 500 žmonių, tarp kurių karininkų ir tautininkų studentų 95%.

Kad, Voldemarui atvykus, karininkai ir fašistai studentai reke „valio", kad poniai Voldemarienei tautininkes įteike gyvų gelių bukietus ir, kad Voldemaro priešais kino-filmų aparatą, kaip bimbalas vasarą apie arklį sukesi — nieko nebenustebino. Pastaruoju laiku Lietuvos karininkai ir kiti fašistai daugiau nieko ir nedaro, kaip tik Voldemarą ir Smetoną ant rankų nešioja. Žmones net kalba, kad nešiojasi, kaip leitenantai su Smetona ir Voldemaru ir rekia kaip fašistai generalinį štabą išvydę.

Reke leitenantai su fašistais studentais stoty, reke karininkų romovej, reke dar kur ir kitur, bet tas „kacenjameras" Kauno ne kiek nesujaudino. Musų senis miestas ir pirštu nekrustelejo, girdedamas poros simtų fašistų riksmą. Pasislepę nuo šalčio savo butuos kauniškiai, fašizmo metines sukaktuves ir Voldemaro „triumfą" tyla palydejo. Ką jie mane ir galvojo — lengvai gali įspeti „Pirmyn" skaitytojai.

Baigdamas savo pasakojimą turiu pažymeti, kad mizernas Lietuvos fašistų iškilmes dar labiau sumizernino labai nemalonus tautininkams atsitikimus. Stoty, pro karininkų ir raginamų dar daugiau rekti kariunų šauksmą, iš užpakalinių eilių prasiverže švilpukas. Kruptelejo ministerių kabinetas, ištyso diplomatų veidai, sujudo leitenantai, o Valdemaras, kaip Loto žmona, sustingo ir, gal, visi taip butų pasilikę, jei ne sumanusis musų ilgiausias generolas Nagevičius. Jis paaiškino, kad tai garvežio sirena džiaugiasi del Valdemaro grįžimo

---

venimą tokiu, koks jis tikrumoje yra. Štai dabar, turedami po ranką paskutinį jo eileraščių rinkinį, mes vel matome, kad Boruta, semia savo poezijai motyvus iš to paties realaus gyvenimo, keldamas aikšten visus tuos žiaurius faktus, apie kurios nutyli patentuotieji Lietuvos poetai, saugodami savo estetišką nekaltybę ir rugdami supuvusiame, kraugeriškame buržuaziniame pasauly.

Tiems ponams svetimas, naujas kylantis pasaulis. Jie, kaip gyvi numireliai, nejaučia ir nemato tų kuriamųjų revoliucinių jegų, kurios pasiryžę sugriauti, tai kas atgyveno ir kas trukdo žengti pirmyn nešant naujas idejas. Borutai ta revoliucine jega nesvetima. Jis rašo:

„Tegu nedrąsiai: bet pradedu ir aš
„ištraukti iš širdies vis žodį sirdingesnį
„del tų, kuriems sunkias naštas
„gyvenimas užkrove nešti.

„Užaugau jų traboj. Ir jųjų žodį vargo
„issinešiau ant savo lupų rustų,
„kuris skriaudejams galvas, gyslas ardo,
„kai aš aikstese pranašingai plustu".

„Kiekvienas žodis skrenda, kaip perkunas
„ir minios renkas, kaip į audrą vejai.
„Matau as kraugerių pasaulį žuvant,
„tad maištui ryžkis tu, kuris kentejai.

Poetui aišku, kad tik tų minių jega, kurios velka ant savo pečių kraugerišką gyvenimo jungą kentedamos žiauriausius smugius—gali buti nušluotas supuvęs buržuazinis pasaulis. Toms minioms pritrukus kantrybes, turi buti nušluota ir fašistine diktatura Lietuvoj, kurią poeta visai teisingai vadina Kryžių Lietuva.

(B. d).

ir visi nurimo. Ką reiškė ta sirena, vel palieku spręsti „Pirmyn" skaitytojams.

Taip Kaunas sutiko Ženevos laimetoją, „pragarsejusį „dialektikos čampioną", arba kaip paskutiniu laiku Gustainis pavadino Valdemarą „lietuviška Bismarka" ir pažymejo smurto metines sukaktuves.

Katalikas Nepolitikas.

Kaunas, 1927—XII—19.

2.

Iš žurnalisto knygutės.

(Laiškas iš Kauno).

Trošku Kauno gyvenimą, pradejo įvairinti, net žmonių kurybą apie dabartinius valdovus. Giriasi daug naujų patarlių, anekdotų ir šiaip smulkmenų. Aną dieną einu Laisves Aleja ir girdžiu besivaidijančius obivatelius. Savo kalboj tie ponai vartoja kokius tai negirdetus posaklus, patarles. Stabt, sustoju ir klausau žurnalisto smalsumu. Tarp ko kito nugirdau sekančias patarlas:

1) Meluoja, kaip tautininkai fašistai.

2) Suka, kaip Voldemaras.

Tuo emiau ir užrašiau. Juk čia, manau sau, irgi lietuviškai Tautosakai priklauso.

Kunigas Tumas baisiai užsigavo del stud. Prano Ancevičiaus neva garbes žodžio nelaikymo ir parašė ilgiausį straipsnį „Lietuvy", pilna romantiškų ašarų ir nusiskundimų. Kauno piliečiai nustebę viens kito klausia, — Kodel doc. Tumas, jeigu jau jis stovi krikščioniško padorumo sargyboj, neužsigauna del p. p. Smetonos, kun. Mirono ir kitų dievui ir tevynei duotos priesaikos laužymo?! Tokiam visų gerbiamo kunigo, profesoriaus ir rašytojaus Tumo žlibumui, visi labai stebisi. Stebisi todel, kad kunigas lenkiasi su teisybe ir neapgina dievo nuo Smetonos ir kompanijos išniekinimo.

Kada emigrantai Rygos kongrese *tik pasisakė už taiką su Lenkija ir išsprendimo visų ginčijamų klausimų taikos keliu,* — tuomet visos tautiškos lervos staugte staugė, kad tevyne esanti pavojuj, kad emigrantai pardavę tevynę ir tam panašiai. Bet kuomet menesiui praslinkus p. Voldemaras Tautų Sąjungoj atsigulė ant pilvo prieš Pilsudskį ir tą baisią Tevynes išdavystę ~~[illegible]~~ tuomet Voldemaras herojus. Kur gi logika?!

Prieš gruodžio 17 d. nayvus kauniečiai ir net rimti politikai tikejo, kad Smetona suteiksiąs politinę amnestiją. Dabar po gruodžio 17 d. „rimti" politikai rausta del savo vaikiškumo, gi paprasti žmoneliai juokauja: „Iš Varnių paliuosavo kelias dešimts areštuotų todel, kad buvo reikalingos vietos naujiems „nusidejeliams".

Apie konkordatą.

Jei kuri nors vyriausybe sudaro su popiežium sutartį, tai tokia sutartis vadinama konkordatu. Kademai, budami valdžioje, labai norejo sudaryti su Romos popiežium konkordatą, bet rodos, nesuspejo. Mat, užėjo III-jo Seimo rinkimai, per kuriuos jie negavo daugumos ir palaidojo savo svajones. Vienok kademai veik viską buvo paruošę konkordatui: sukurta Lietuvoj penkios vyskupams lordos;—tai vis musų kademų „dovana" Lietuvos liaudžiai.

III-jo Seimo sudarytoji vyriausybe, kaip žinote, atsisakė vyskupams, kunigams, popams ir rabinams mokėti algas. Vyriausybe visais atžvilgiais buvo teisi, nes Lietuvos Respublikos įstatymai nežinojo naujų vyskupijų. Ir jei ne gruodžio perversmas, tai tuos milionus litų, kuriuos išmesdavo tiems visiems ponams, butų buvę galima sunaudoti daug naudingesniems dalykams, tik ne vyskupams ir jų tarnams.

Nes prie kademų valdžios kunigų, o ypaš provincijos klebonų, algos ejo tiesiog į kademų pol tinį karą. Tuo budu buvo penima poli.ine klerikalų partija.

Stojus tautininkams—fašistams, jų silpnumas visuomeneje verte juos kurio nors budu įsitvirtinti ir todel tautininkai metėsi ton pusen, kad *atitraukti nuo kademų dalį kunigų ir pavilioti juos savo pusen.* Tai buvo pirmas tautininkų uždavinys, kad susilpninti savo pavojingą priešą—kademus.

Šis darbas tautininkams dalinai pavyko. Dalis provincijos klebonų pradejo svyruoti ir linkti kruvinojo Smetonos pusen ir agituoti už fašistus tautininkus. Klebonams (tai ypatingai godus ir skupus sutverimai) labai patiko, kad skirtos jiems algos prie tautininkų tiesiog į rankas buvo išmokamos. Tai buvo jau kur kas didesne dievui garbe, negu prie kademų, kuomet klebonų algele ejo kitiems tikslams t. y. klerikalų partijoms.

Vien tik algomis ir jų į rankas mokejimu, aišku, tautininkai negalejo tiketis nusilpninti kademus. Reikejo imtis ir kitokių priemonių. Viena tokių priemonių buvo—konkordatas. Pasirašyti su popežium tokį konkordatą, kuriuo galima butų kaip nors susilpninti krikščionių bloką,—štai tautininkų idealas. Dabar konkordatas jau pasirašytas, dokumentais ir palaiminimais pasikeista (nors einant įstatymais konkordatą turejo patvirtinti Seimas) ir šiandien tautininkai triumfuoja. Rašant šias eilutes, mes dar nežinome konkordato teksto, nes jis dar nepaskelbtas, bet kalbama, kad kunigams busią uždraustas politikavimas (žinoma, tas dalykas geras), kad klebonus vyskupai galesią skirti tik su Vid. Reik. M—jos žinia. Kol kas gruodžio 17 ir 18 diena Smetona su vyskupais C'aliavoja del konkordato pasirašymo ir Lietuvos arkivyskupas ir vyskupai savo vyskupijų tikintiesiems sveikinimą ir ganytojų laiminimą pasiuntė. [1])

Šito laiminimo kai kurios vietos štai kaip skamba: — „Šventas Tevas, pasirinkdamas šv. paneles šventes, [2]) jos Nekaltąjį Prasidejimą — norejo laiminti primintii, kad *Lietuva turi* gražų Marijos krašto vardą"...

[2]) Gruodžio 8 d.

Perskaičius šitų vyskupų rašto į tikinčiuosius vietą, noriu priminti broliams lietuviams ir žemaičiams, kad prieš šešis su viršum šimtus *metų vienas popežių, rodos, Inocentas III atiduodamas Lietuvą ir Žemaičius kryžuočių sauvalei,* pašventė musų krastą Marijos vardu. Kryžuočiai, palaiminti popežių ir bažnyčios, tukstančius lietuvių tuomet išpiove ir išžude. Tiesiog šlykštu, kad dabar lietuviškieji „ganytojai" tą kruviną Lietuvos dramą mums vel primena.

„Ganytojų" raštas, kurį skaitys visose bažnyčiose, primena, kad konkordatas neužmiršęs ir „medžiaginių" bažnyčios reikalų. Tai reiškia, kad *Voldemaras pasižadejo moketi kunigams algas iš liaudies sudetų valdžios išdo pinigų.*

Toliau kalbamą apie „*tikybinį ir dorovinį kalalikų vaikų mokymą..., kuris yra privalomas visose mokyklose, kurias valstybe šiaip ar taip palaiko,—teikia bažnyčiai priežiuros teisę, įveda tokią mokyklos tvarką, kuri sutinka su Bažnyčios įstatymais*".

Iš to aišku, kad Voldemaras del savo politinio biznio, pardavė kunigams musų mokyklą ir visą jaunąją kartą.

Einant konkordatu, kaip rašo vyskupai —

„*išklausę šv. Mišių su padekos giesme Kristui Karaliui, sujungkime savo dekojimus ir maldas... už*

[1]) Žiur. „Lietuvos" 289 Nr.

Garbingąji Lietuvos Respublikos prezidentą, kuriam Dievas tepadeda laimingai vadovauti musų Tevynei ir tiems, kurie drauge su juo Respublikos valdymu sutinka".

Vadinas, grįžtame pamažu prie caro laikų. Kaip tuomet popežiai, vyskupai ir kunigai verte liaudį melstis už kraugerius tyranus, taip mes matome, kad ir šiandien bažnyčiose bus atlikinejamos tokios pat ceremonijos už kruviną jį Smetoną ir visus tuos kyšininkus, žvalgybininkus, kurie engia Lietuvos darbo liaudį. Štai kokia „ganytojų, šventų raštų" prasme. Lietuvos liaudis ir jaunuomene! Pagalvoki tik tai, ar mes galime daleisti prie to, kad taip tyčiotųs is musų?

Vabalas.

Kaunas, 1927—XII—29 d.

3.

Prieš šventes ir per-šventes nieko narašiau, nes teisybę pasakius ir nebuvo ko rašyti. Valdininkai skaičiuoja, kiek is Kaledų priedo gales išleisti snapsui ir dešroms ir kiek naujam kostiumui užsisakyti, ukininkai atsiskaitineja su „bernais" ir „mergomis", o musų politikai ir diplomatai is tautininkiškojo abazo dar tebegalvojo kuriuo budu geriau pagerbti mažas Voldemariukas, kurs tiek „garbes" ir „nuopelnų" susilauke Ženevoj, Paryžiuj ir Kaune. Tamošaitis, Mironas, Gustainis, oficiozų redaktoriai dar tebebegioja po Kauną ir provinciją, visur skelbdami, kad Voldemaras esąs senai laukiamas Mesija, kurį „nekaltai pradejusi" kažinkokia vokiška, latviška ar rusiška dvasia ir kurį per neapsižiurejimą ir klaidą pagimdžiusi tautininkiska teta. Su krikštynomis reikeję laukti, nes katalikų bažnyčia nenorejusi netelsetai ir pagoniškai gimusio benkartelio pripažinti. Tačiau dabar ir ta kliutis esanti pašalinta. Geraširdis visų nuskriaustųjų ir persekiojamųjų patronas kanauninkas Tumas (ne Vaižgantas) „paskelbe tautininkų oficioze „Lietuvy", kad tautininkų partiją esanti svenčiausia ir katalikiškiausia partija, kurią popiežius, dievas na kartu su jais ir kanauninkas Tumas palaiminęs dideliems žygdarbiams Lietuvoje. Visos kitos partijos (iš galvos krikščioniškos, o is uodegos pagoniškos) nesančios vertos tautininkų, nors ir labai išklipusio, bet vis delto kanauninkui labai brangaus bato.

Kai del paties Voldemaro, tai lietuvių ministeris Paryžiuj ponas Klimas, artimas Tumo giminietis, tam paciam laikrasty to paties Tumo lupomis paskelbe, kad teigiamas Voldemaro pasikeitimas taip patikęs susirinkusiems Ženevoj diplomatams, Brianui, Doumergui ir kitiems, kad lietuviai be partijų skirtumo jį gali gerbti. Gaila, kad musų diplomatas Paryžiuj pranesdamas savo giminiečiui Kaune apie Voldemaro teigiamas puses, ne puse žodžiu nepaaiškino, kiek tautininkų vado ir fašistų tevo Voldemaro nuopelnai musų tautą priartino prie Vilniaus. „Lietuvy" ir be p.p. Tumo ir jo giminiečio, sydu prisidengusio, Klimo, moka parasyti apie Voldemaro laimejimus del Vilniaus. Bepig, dabar turime griežtą cenzurą ir niekas tų laimejimų negales užginčyti. Tik labai keista ir skaudu, kad musų diplomatas Paryžiuj girdamas Voldemarą Kaune, nesugebejo, ar nenorejo prancuzų įtikinti del musų laimejimų Vilniaus atžvilgiu. Prancuzų oficialine spauda tvirtina, kad ponas Voldemaras klysta, manydamas, kad Tautų Sąjungos taryba panaikino Ambasadorių Konferencijos sprendimą del Vilniaus. Todel ir nesuprantamas mums yra gerasirdžio Tumo ir jo giminiečio Klimo pareiskimai „Lietuvy", kad visi Europos diplomatai esą sužaveti mažo Voldemaro labai dideliu protu ir dar didesniais diplomatiniais gabumais.

Jei tai buvo daroma su tikslu poną Voldemarą pakrikštyti ir Lietuvos episkopato priesaky pastatyti, tai tas apeigas buvo galima atlikti seimyniniam rately prezidenturoj, ponams leitenantams dalyvaujant. Butų kan. Tumas pašventinęs, butų kariškiai „pavaliojię" ir viskas butų pasibaigę ramiai. O dabar kisti prievarta musų neofitas Brianams, Doumergams ir kitiems į draugus, labai nepadoru ir nediplomatiška. Ypač, kad jie prie tos prietelystes savo oficiozuos neprisipažįsta ir jos, kaip matyti, nenori. Čia romantikas Tumas padare didelę klaidą, bet kadangi tai ne pirmoji jo klaida, tai dovanotina. Gal skaitete „Lietuvy" Tumo žodį del Ancevičiaus obligacijų, kurias jis buk padare isvažiuodamas į užsienį. Nežinau, kaip ten buvo su pasižadejimais del susilaikymo nuo politinio darbo, bet nieku budu negaliu suprasti kanauninko pareiškimo, kad Ancevičius išvažiuodamas iš Kauno stoties žadėjęs „parodyti" dabartinei valdžiai. Rodos, kad didelių „simpatijų" nei Ancevičius, nei mes jo palydovai nejautem prie dabartinio režimo vykdytojų Voldemaro, Musteikio, Budrio, Skučo, Smetonos ir kitų. Bet mums taip pat yra neginčytinas faktas, kad niekas iš musų stoty nežadejo jiems sprandų laužyti (nors kai kuriems ir labai naudiga butų tai padaryti). Nenorečiau kanauninko Tumo įtarti nesąžiningumu, bet „Lietuvy" jo skelbiamas pareiškimas yra grynas prasimanymas, kurį galejo sugalvoti koks spikas, bet ne save gerbiąs žmogus. Ar tik ir čia kanauninkas nebutų patikejęs musų čekos iš Miškų gatves 13 Nr. prasimanymams. Jei taip butų, tai reiketų labai apgailestauti, kad musų populiarus rašytojas, besiteisindamas prieš fašistinius tautininkus, pasake aiškią netiesą, su fabrikuotą labai „pesimistingoj" vidaus reikalų ministerio kancelarijoj.

Rašau šį paaiškinimą ne tam, kad Ancevičių ir kitus pateisinti, bet tam, kad „Pirmyn" skaitytojai suprastų apie dabar vartojamas Lietuvoj priemones prieš politinius emigrantus. Kur neveikia pin gai, ten skleidžiama prasimanymai ir šmeižtai. Jezuitiška tai priemone, biauri ir nekulturinga, bet kai kada ir ji savo tikslo pasiekia. Šmeižk, vis kas nors liks. Nesinori tiketi ir kitiems musų spaudos skleidžiamiems gandams, kad kapitonas Majus padaręs lietuvių atstovybej Berlyne atgailą ir vežąs dovanų Lietuvos fašistams savo galvą, kad Ancevičius pasiskelbęs Vilniuj lenku ir daug kitų nesąmonių Sensacijų megejai iš oficiozų su dideliu pasitenkinimu ir džiaugsmu tas „antis" gaudo ir jomis vaišina savo skaitytojus. Mes nevisada galime atremti lašistų atakas, tat jums pasilieka tarti galutinas pasmerkimo žodis. Nesigailekite paaiškinimų. Jusų protestas Nr. 1 padare gerą ispudį Lietuvoj. Žmones suprato, kad jus neparduodat Lietuvos, bet tvirtai kovojat už jos laisvę, kurią Voldemaras ir jo salininkai parduoda už teisę valdyti musų kraštą. Jaučia visi, kad dabartine Lietuvos fasistine vyriausybe apgaudineja, meluoja, kasą demokratybei duobę, bet sunku dabar atsiremti prieš krutines atstatytus durtuvus. Reikia laukti, kol sustipres ir susiorganizuos kovotojų už laisvę eiles ir tada šluoti brudą į šiukšlyną, kad jis toliau Lietuvos neteršt̨ų. Pastaruoju laiku net opozicijos laikraščių tonas sušvelnejo ir suminkstejo. Tiesa dar barasi „Rytas" del Ženevos, o „Lietuvos Žinios" del konkordato, bet tie pabarimai atrodo toki motiniški, kad del jų ir pykti nereiketų. Juk greta tų pabarimų daromi ir pasiulymai naujoms koalicijoms sudaryti. Užtat „Lietuvis" savo tono nekeičia. Kolioja visus. Krikdamus, valstiečius liaudininkus, socialdemokratus, Plečkaitį, Ancevičių, latvius, prancuzus ir net Palecki, kurs savo žurnale „Naujas Žodis" neblogai reklamuoja Voldemarą ir kitus fašistų vadus. „Lietuvio" fanaberija dirbtina, bet kai tave už nugaros remia leitenantai, tai galima truputi ir „poforsit". Plechavičiai, Skorupskiai ir Žukauskai atsidekuodami už aukštas vietas ir činus ne tik, kad rems dabartinę sau

labai giminingą vyriausybę, bet ir gins ją nuo visų pavojų, kurių numatoma nemaža. Visos liaudies nepažabosi. Režimo slegiama ji dabar tyli, bet jau reiškiasi simptomai, kurie rodo, kad tas tylejimas yra pavojingesnis, kaip truksmavimai. Tiek šiandien.

Naujems metams emigrantams ir „Pirmyn" redakcijai, linkiu pasisekimo. Kad jie butų ir Lietuvai laimingesni, negu senieji. Tikiuos, kad per 1928 m. nusikratysim fasizmo ir vel galesime bendrai gyventi ir dirbti Lietuvoj.

P. K.

Kaunas, 1928—I—2 d.

4.

Visuomenės tyla.

Kaune eina gandų ir rimtų gandų, kad Anglijos ir Francijos diplomatiniai atstovai griežtai pareikalavo iš Lietuvos Patašono Voldemaro liautis *plepėjus apie tai, kad jis negalesiąs atnaujanti santykių su Lenkija.* Kas skaite visus po Ženevos Voldemaro pašikalbejimus su spaudos atstovais, tas mato, kad Voldemaras tycia sukelia visuomenes nuomonę ir nori ją įtikinti, kad *Vilnius esąs neprarastas.* Pasižuresime, ar „Ženevos herojui" neteks antrą kartą *atsigulti ant pilvo* šį kartą ne Ženevoj — kur nors Rygoj ar Daugpily. Francuzų „Matin" labai gerai atvaizdavo Voldemaro „dialektikos čempiono" „Ženevos laimejimus". Pilsudskis, paemęs Voldemarą už kelnių toje vietoje, kur jos dengia minkštąją vietą ir iškelęs Aukštyn, rodo jį visam Ženevos svieteliui — taip supranta francuzai to pono „laimejimus".

„Dialektikos čempionas" grįžo Kaunan; kad ispusti didelį jo laimejimą, sumobilizuota šnipai ir karininkai Kauno stoty., *bet Lietuvos visuomene tyli ir džiaugsmo nereiškia...* Tuomet kun. Tumas „Lietuvy" pravirko difirambais apie Voldemaro gabumus", apie jo didelį maštabą ir apie tai, kaip Lietuva patekusi pasaulio „eksponatu...", bet ir į tai visuomene tyli ir daugelis stebesi išgyvo „eksponato-Tumo". Žodžiu, tautininkai storojasi, kaip čiat paruošius Lietuvos visuomenę naujam patašono salo morialę musų užsienių politikoje.

Labai gera proga tautininkams, tai Berlyno s.-d. konferencija. „Lietuva" tycia bliauna apie *lenkų lietuvių s.-d. konferenciją,* kuomet jie gerai žino, kad Berlyne buvo šiaures Rytų Europos valstybių s.-d. partijų konferencija. Reikia blauti visa gerkle, kad s.-d. konferavę su lenkais, kad paruošus dirvą savo konferencijoms su Pilsudskio valdžia. Tai tokia šuniska taktika. Melo kiek tik nori. Bet visuomene tyli ır tiek. Kažin, ar tik prieš gerą tasai tylejimas.

Prieš šventes ir švenčių metu Kaunas ištuštejo ir nutilo. Daug kas persikele į provinciją ir politika darosi tenai. Tuo tarpu reikia speti, kad po švenčių vel prasides politikos rugiapiute. Pagyveną-matysime.

M.

Kaunas, 2—I—1928 m.

3. Plačiam Pasauly.

Rinkimų metai.

Po didžiojo karo, kuomet visas pasaulis tapo išmuštas iš pusiausviros ir daugeli valstybių darbininkai pasiryžo galutinai likviduoti buržuazinį pasaulį, kuris milionus žmonių išmaude kraujo klanuose, viso pasaulio buržuazija griebesi priemonių, kad apginti savo pozicijas. Deja, darbininkų jegos suskaldytos ir sudemoralizuotos didžiojo karo metu buvo silpnos ir buržuazijai prisidengusiai įvairiais šovinistiniais obalsiais, pavyko bent laikinai, pagalba įvairių diktaturų ir kruvinojo teroro sustiprinti savo pozicijas, įgyvendinant žiaurią šovinistinę reakciją pasauliniame maštabe. Ir štai šian dien, belgų socialisto Em. Vanderveldes žodžiais tariant, puse Europos kontinento gyvena po diktatorišku režimu, o kita puse te žino tik konservatyviškas valdžias. Tų visų diktaturių ir valdžių imperialistine politika vel veda prie baisaus karo. Ir nežiurint, kad tų buržuazinių valdžių galvos gieda gulbes giesmes apie taiką, apie nusiginklavimą, — bet visi kiek įmanydami ginkluojasi ir ruošiasi naujam karui. Tie karo ženklai verčia visų šalių socialistines partijas, skaudžiai pamokintas pasaulinio karo, sukaupti visas jegas kovai prieš imperialistinę buržuazijos politiką. Todel paskutiniu laiku, labiau kaip niekuomet, mes matome smarkiai augantį visam pasauly socialistinių partijų solidarumą ir spiečiant savo jegas apie Socialištiškąjį Internacionalą, kad pašalinti gręsiant pavojų. Tas pavojaus ir reakcijos pasalinimas išimtinai priklauso nuo darbo žmonių valios. Tik tuomet, kai darbo žmones savo kraštuose pašalins imperialistinei-buržuazines bei fašistines valdžias ir paims krašto valdymą į savo rankas, tuomi pareikšdami įtakos į tarptautinę politiką, — visokie savytarpiai nesusipratimai bus pašalinti. *Vien tik socializmas tera garantija solidariam ir taikiam visų kraštų sugyvenimui.* Todel ir suprantama, kodel paskutiniu laiku darbo žmonių mases visame pasauly nauja energija ir pasiryžimu pradejo žut but grumtis už savo teises. Ir ypač šiais 1928 metais visų speliojimais ir pranašavimais turesiančios įvykti dideles politines atmainos daugely didelių valstybių, turinčių lemiamos reikšmes pasaulinej politikai.

Tas atmainas nesa rinkimai į daugelio valstybių seimus ir parlamentus. Visų akys atkreiptos į busimus siais metais rinkimus *Prancuzijoj, Vokietijoj, Anglijoj, Belgijoj, Lenkijoj bei Latvijoj.* Nuo pasikeitimo tų valstybių vidujines santvarkos, tures pasikeisti ir visa tarptautine politika.

Š. m. vokiečių socialdemokratų centralines organas „Vorwarts" Nr 1, įdejo Vokietijos, Prancuzijos, Belgijos socialistų vadų straipsnius apie 1928 metų politinius įvykius. Jie visi pabrežia, kad šiais metais daugely valstybių rinkimus laimes socialistai, nes visur jau iš anksto reiškiamas didžiausias darbininkų susidomejimas.

Prancuzija. Pirmiausia bus rinkimai Prancuzijoj, kur jau prasidejo smarki rinkimų kompanija. Prancuzų socialistinių partijų konferencija parode, kad ten darbininkai pasiryžę rasti bendrą žodį ir laimeti rinkimus, kad tuomi sutriuskinti stiprejančią reakciją. Drg. Pierre Renaudel žodžiais tariant, socializmas netik pas mus, bet visam pasauly turi įsigaleti. Ir jo augimui besiartinantieji rinkimai į musų parlamentą sudarys daug palankesnes sąlygas, kaip buvo lig šiol.

Lenkija. Lenkijoj irgi prasidejo arši rinkimų kova. Kiek tenka spręsti iš bendro krašto upo ir nepersenai įvykusių savivaldybių rinkimų, kurie daugely vietų absoliutišką daugumą dave socialistams — rinkimus

į seimą taip pat laimes kairiosios partijos. Socialistų partija jau išleido rinkimus lečiantį manifestą, kuriame, tarp kitko, reikalaujama pilnos kulturines autonomijos, mažumoms ir *autonomijos Vilniaus kraštui*. Tie lozungai duos daug balsų socialistams, nes mažumos Lenkijoj, kurios deka šovinistines politikos buvo varžomos, kaip tik trokšta laisvų kalturiniam darbui sąlygų. Be to, reikalavimai radikalios žemes reformos, įvairių darbininkus draudžiaučių įstatymų ir panakinimo antrųjų seimo rumų — ras didelį pritarimą krašte. Tie visi dalykai duoda daug šansų laimeti socialistams ir kairiosioms partijoms

Vokietija. Kas liečia Vokietiją, tai sprendžiant iš savivaldybių rinkimų, per kuriuos daugely vietų laimėjo socialdemokratai — rinkimus į Seimą taip pat laimės socialdemokratai. Nes imperalistine nationalistų politika, plačios Vokietijos mases, kur os po karo grįžta į normališkesnes vežes, labai nepatenkintos. Be to, skaldymasis vokiečių komunistų tarpe daugelį darbininkų Ir nuo komunistų atstume ir jie perejo prie socialdemokratų. Tas darbininkų burimasis apie socialdemokratus ir konsolidaciją jegų vienon vieton, aiškiai rodo, kad socialdemokratai laimes ir rinkimus.

Anglija Del Anglijos reikalinga tas pats pasakyti, kas ir del Vokietijos. Kaip žinome, rinkimus į savivaldybes laimejo darbo partija. O nuo savivaldybių rinkimų daug ko priklauso ir rinkimai į perlamentą. Visi tvirtina, kad šluo atveju juos tures laimeti nuolat stiprejanti darbo partija.

Iš tų trumpų pastabų, mes matome, kad visam pasauly darbininkai, kovodami už savo teises ir taikią kulturingą socialistinio pasaulio ateitį, nuolat žengia pirmyn. Dabartininkų žingsnių tose valstybese niekas negali sulaukyti ir jų niekas nesulaikys. Nesulaikys todel, kad darbininkų jega nuolat auga, stipreja siekdama savo tikslo—įgyvendinimo socialistines darbo demokratijos ir sukurimo naujo socialistinio pasaulio. Matant taip judant ir kovojant už socialistinį rytojų viso pasaulio darbininkiją — ypatingai mums, Lietuvos darbo žmonems, reikalinga suburti savo jegas ir sudaužyti tas pasiutiškas fašistinio kalejimo sienas, kuriame mes negalime nei pasijudinti, nei laisvai atsikvepti. Musų veikimas, deka fašistinio teroro, šiandien nemato saules šviesos. Ir mes, noredami pareikšti savo mintis, savo norus, privalome slapstytis įvairiuose palepiuose, užkampiuose... Musų draugai turi puti kalejimuose ir buti įvairiai persekiojami. Dar daugiau. Lietuviškoji buržuazija ir buožija laiko gyvoliškoe sąlygose visus darbo žmones, kurie kenčia skurdą, badą, šaltį ir alkį. Nejaugi mes Lietuvos darbo žmones ilgai galime buti pastumdeliais ir vergais įvairių nieksų? Ne, draugai! Jeigu mes šiandien neturime laisvų salygų savo politiniam, profesiniam ir kulturiniam darbui—tai musų pareiga jas savo pusletomis rankomis iškovoti. Pasaulio darbininkų kova mums turi buti moralia paspirtimi, paraginimu, kad ir mes, jei jau nera kito kelio, turime griebtis ginklo ir apginti savo teises *Todel į žutbutinę ginkluotą kovą su fašistai*. Juo greičiau visi išlyskime iš palepių, kuriose mums šiandien tenka vargti ir parodykim, kad ir mes mokame *apginti savo teises, mokame patys tvarkyti savo reikalus ir kurti naują gyvenimą*. Šiais daug žadančiais pasaulio darbininkams metais, sukaupę visas savo jega s paimkime visi ginklą į rankas ir pareišk me lietuvių darbo liaudies revoliucinę valią ir pasiryžimą.

K. R. Z.

4. Laisvoji Gyvenimo Mokykla.

Iš Vilniaus krašto lietuvių gyvenimo.

Nuo to laiko, kai revoliucine emigracija iš Vakarų Lietuvos eme spiestis Vilniaus krašte, čionykščių lietuvių tarpe prasidejo daug gyvesnis politinis judejimas. Laikraštis „Pirmyn" ir emigrantų asmenine įtaka suvaidino tame atgimime svarbų vaidmenį. Nors kunigijos ir klerikalų gale, žinoma, nesunaikinta, nors jie laiko savo rankose visą politinį ir kulturinį lietuvių gyvenimą, bet pačiame Vilniuj jaučiama atsiradusi nauja protesto dvasia prieš įkyrejusį klerikalinį smurtą. Ypač tą naują dvasią galima pastebeti besimokinančio jaunimo tarpe. Atbundančiam jaunimui pritardami, galvomis linguoja ir senesnieji taip vadinami pažangieji inteligentai, kurie iki šiol klusniai ejo kunigų pavadžiu vedami.

Kalbant apie Vilniaus lietuvius inteligentus, kad supratus jų politiškai-kulturinę spalvą, reikalinga žinoti jų ekonomines bukles ypatingumą. Vilniaus lietuviškąją intelegentiją sudaro beveik išimtinai tik mokytojai ir kunigai. Kitų profesijų lietuvių inteligentų, kurie pasireikštų čionykščių lietuvių visuomeniniam gyvenime, beveik kaip ir nera

Lietuviškos pradžios mokyklos, lietuviškoji gimnazija, mokytojų seminarija priklauso klerikalinei „ Ryto" draugijai, kuri daugiausiai skiria, atleidžia mokytojus, moka jiems atlyginimą, teikia besimokinančiam jaunimui paramą. Neveltui kunigas Kraujalis skaitomas ir lietuviškų mokslo įstaigų svietimo ministeriu. Tokiu budu, nuo kunigų malones faktinai priklauso likimas ir gerove beveik visų Vilniaus krašto lietuvių inteligentų. Jei kunigų klerikalinei politikai mokinys arba mokytojas nepatinka, jis gali buti tuoj atleistas iš tarnystes arba pašalintas iš bendrabučio, kaip tai pastaruoju metu padare su mokiniu Cicenu. Todel visai nenuostabu, kad esant Vilniaus kraste labai sunkiai ekonominei padeciai, su baime del duonos kąsnelio gyvena šiandien ne vienas mokytojas, jeigu jis turi rimto pagrindo spelioti, kad kunigas jį jau del „neištikimumo" įraše į savo juodąją knygą. Tebesitęsiant Vilniaus krašte didžiausiam nedarbui, kas išdrįs užtraukti ant savęs kunigų Kraujalio ar Čibiro nemalonę?! Prieina net ligi to, kad kai kurie Vilniaus krašto lietuviai mokytojai, noredami dvasiškiems valdovams įrodyti savo „ištikimybę" ir tuo budu patikrinti sau ir savo šeimai duonos kąsnį, — laiko savo tarnybos pareiga, gavę menesinį *atlyginimą už darbą*, pabučiuoti duosnią savo viršininko-ministerio ranką. Modernine kulturos istorija, turbut, negales pažymeti Europoj dar vieno tokio krašto, kur panašus faktai šiais laikais bušų galimi. Tokios viduramžiškos barbariškumo priemones tegalimos tik pas mus.

Bet nežiurint to jezuitiško moralinio teroro, kurį vartoja musų klerikalai prieš jiems nepakenčiamus asmenes—pastaruoju laiku atsirado inteligentijos ir moksleivijos tarpe kaip ir noro atsivaduoti iš tokios „tevliškos" globos. Tas noras slaptai buvo jaučiamas nuo senai, bet dabar jis jau pradeda prasimušti ir aikšten. Jis veržiasi gyva energinga pajega, nežiurint į tai, kad „Vilniaus Varpas", „Jaunimo Draugas" ir „Życie Ludu" del to be galo nervinasi ir visokiais būdais stengiasi gąsdinti atbundančius žmones. Pirmuoju realiu

žingsiu, buvo įsteigimas švietimo draugijos „Kultura", kuri, reikia tikėtis, eis tuo pat keliu, kaip ir daugeli kulturos srity nuveikusi Vakarų Lietuvos šiaulis'ke „Kultura". Kiek teko patirti iš laikraščių, ta draugija daro žygius del atidarymo seminarijos ir liaud es mokyklų. Bet iki šiam laikul, regis, jokio galutino atsakymo negavo. Jeigu lenkų valdž'a leistų „Kulturai" atidaryti mokytojų seminariją, tai suprantama, klerikal-nei galybei butų užduotas didelis smugis. Todel visai nestebetina, kad tenka girdeti kalbant žmones, kad V lniaus lietuvių klerikalų vadai daro didžiausi spaudimą per Vyskupą į lenkų valdžią, kad „Kulturai" seminarijos neatidarytų. Nes, girdi, joje nemokins tikybos, kas yra priešinga veikiantiems Lenkijoj įstatymams. O vienas autoretingas lietuvių kunigas net įsitaręs, kad jei seminariją atsidarys „Kulturai", o ne „Rytui" — tai geriau, kad jos visai neatidarytų. Jeigu tos kalbos atatinka tikrenybe, ko pilnai galima laukti nuo musu klerikalų, kad jie ir tokių priemonių gali griebtis, kad išla kius žmones ant savo pavadžio —tai butų iš jų pases daugiau negu jezuitiška. Reikia tikėtis, kad netolima ateitis ir tai parodys dienos šviesoje.

Kas liecia gimnazijos moksleivija, ta nuo skaitymo „Pirmyn" eina maža „nekruvina" revoliucija. Sutinkant Naujus Metus, mokinių tarpe girdejosi net šauksmai: „Lai gyvuoja Lietuvos proletariatas" ir t. p. Gi nesenai vienas gimnazistas, kaip buvo rašyta pareitame „Pirmyn" Nr. „Atžalos' susirinkime laike paskaitą, kurioje gan vykusiai nupasakojo savo mokytojų ir globejų ydas. Ydų buta daug. Kilo „mažas" skandalas iki tol „ramioj" baloj. Užtai vargšai globejai apkaltino niekuo nekaltą kapelioną Pakalką. Ir dabar, kiek tenka girdeti, zada jį atleisti iš Gimnazijos ir nukelti kur nors į provinciją. Žinoma, mokinį Ciceną, kaipo skaičiusį referatą, taip pat pašalino iš bendrabučio. Bet nežine, kodel del tų neteisingų žingsnių tyli taip vadinami, pažangesnieji ar bent bešališkieji musų krašto mokytojai ir veikejai. Tai yra nedovanotinas apsileidimas.

Pažangiajai Vilnius krašto inteligentijai, jokiu budu negalima leisti tokių faktų pro pirštus ir į juos reikalinga šiokiu ar tokiu budu reaguoti. Kur šiandien reikalinga detis neturtingam mokiniui Cicenui? Ar jį reikia už tai pasmerkti, kad jis turejo drąsos daugiau negu kiti pareikšti teisybę? Argi mokyklos uždavinys bausti mokinius, jeigu jie megina savarankiai galvoti? Tas, gal, buvo poteisinama viduramžiais, bet ne XX amžiuj, kur iš kiekvienos mokyklos reikalaujama besimokinantiems mokiniams didžiausios laisves ir savarankumo, kad jie patys savo jegomis galetų pasiekti visapusišką išsilavinimą, įgyti daugiau žinių ir mokslines patirties. Kitaip jokiu budu nepateisina savęs rimta, modernines pedagogijos pagrindais įsteigta mokykla.

Galų gale, jei mes norime pastatyti rimtai savo kulturinį ir švietimo darbą turetumem atsikratyti nuo tų atsilikusių priemonių ir auklejimo metodų, kurie vartojami lietuviškose mokyklose. Tokia švietimo politika, kokia vede lig šiol klerikalai, yra visiškai subankrutijusi ir jokiu budu nepateisinama. Mums, pažangiesiems inteligentams, reikalinga rimtai tuo susirupinti, jei mes norime, kad kulturinis lietuvių judejimas Vilniaus krašte žengtų pirmyn ir atatiktų realiems ir butiniausiems šių dienų reikalavimams. Nors sąlygos yra sunkios, bet mes privalome jas savo pasiryžimu ir pasišventimu įveikti, kad nereiktų raudonoti prieš svetimtaučius. Jei mes tik drįsime drąsiai stvertis darbo ir bešališkai įvertinti savo idejines kulturos brangenybes bei pasistengsime suprasti, ko reikia lietuviškiems kaimo ir miesto varg tantiems žmonems,—tuomet musų žingsniai pateisins save ir darbas nebus bergždž as. O to darbo labai daug.

K

Vilnius, 1924—I—6.

4. Fašistinėj Lietuvoj.

Uždaromi s.-d. partijos skyriai

Tuoj po fašistinio gruodžio perversmo, buvo sudarytos tokios sąlygos, kad socialistinems organizacijoms joks veikimas nebuvo galimas. Daugely vietų buvo visiškai uždarytos darbininkų profesines ir politines organizacijos. Kai kur jas paliko ant popiero Bet stai, paskutiniu laiku, prasidejus smarkiam slaptam darbo žmonių judejimui—uždaromi ir tie skyriai, kuriems lig šiol buvo leista bent ant poperiaus gyvuoti.

Paskutiniu laiku L.S.D.P.C.K, gavo iš Panevežio apskrities tokį raštą:

Lietuvos socialdemokratų partijos Centro Valdybai.

Pranešu, kad Draugijų Registacijos komisijos nutarimu iš 14 d. lapkričio men. 1927 m. Jusų Partijos skyriai, isvardinti sulig prideto prie šio sąrašo, kaipo neveikiantieji yra uždaryti.

P r i e d a s: sąrašas.

Sąraše išvardinti šie skyriai::

1 Šeduvos valsčiaus organizacija,
2 Rozalimo „ „
3 Smilgių „ „
4 Krekenavos „ „
5 Ramygalos „ „
6 Naujomiescio „ „
7 Subač'aus valsčiaus organizacija,
8 Raguvos „ „

Be to, panašius raštus iš Panevežio apskr. viršininko yra gavę centro valdybos šių darbininkų profesinių sąjungų: Bendrosios, Tarnaičių, Žemes Ukio ir Odos Pramones. Tenka pastebeti, kad Tarnaičių ir Odos Pramones profesines sąjungos Centro Valdybos su visais skyriais jau senai (praeitų metų pradžioj) uždaryti. Tuo budu uždaromi skyriai uždarytų, nebeegzistuojančių sąjungų.

Vadinas, fašistai, kaltina org nizacijas *neveiklume* ir todel jas uždaro. Ar gali buti didesnis pasityčiojimas iš darbo žmonių! Šiandien, kuomet žmogus ne vieno laisvo žingsnio negali žengti, kuomet šnipai seka kiekvieną jo krustelejimą — fašistai prikiša partijos skyriams neveikimą.

Darbininkai! Ar ilgai mes leisime taip tyčiotis iš musų!? Ar ne laikas mums jau visiems pakilti su ginklu rankoje už savo žmoniškas teises ir parodyti tiems ponams, kaip mes mokame *veikti ir dirbti kovodami už darbo žmonių reikalus*. Nes juo ilgiau mes žiopsosime ir ramiai rankas sudeję žiuresime į tų budelių darbus—tuo labiau jie mus persekios ir mindžios pu vinais savo batais. Todel visi į žūtbutinę kovą! Kovoj mes tik prarasime savo retežius ir laimesime viską!

S.-D.

Kaunas, 1928—I—3 d.

Žmonės kruta.

Mums, gyvenantiems provincijoj, atrode, kad žmones juda ir kovoja prieš fašistinę tvarką tik pas mus. Ir kad tik provincijos policijai tenka nemiegoti naktimis ir sekti kiekvieną žmonių žingsnį. Bet iš tikrųjų pasirodo, kad žmones visoj Lietuvoj žengia nesulaikomu žingsniu pirmyn kovoj prieš fašizmą. Visiems ant tiek įgriso dabartinis režimas, kad ir policija, kuriai įsakyta buti visuomet pasiruošusiai, pradeda murmeti prieš dabartinę valdžią.

Nuvykus man paskutiniu laiku Tarybos reikalais į Kauną, šiek tiek teko susipažinti ir su sostines gyvenimu. Pasirodo, kad žmonių judejimas ir net šnipų iš visų pusių apstatytame Kaune, labai smarkiai jaučiamas. Visuose priemiesčiuose, dabartininkai smarkiai juda. Užtenka žmonems drąsos išmetyti atsišaukimus įvairius, nelegalius laikraščius, — kurie visų graibstomi ir skaitomi

Pats kalbejau su nekuriais Kauno miesto policijos tarnautojais ir jie taip pat nusiskundžia fašistų tvarka. Girdi, mažai tenka miegoti, arba ir visai netenka. Reikia dabotl, kad kas nenumestų kur nors „Pirmyn", ar kokių atsišaukimų. Bet vis tiek sugauti priešfašistines literaturos platintojus labai sunku ir retai tas pasiseka. Visa Kauno policija yra tiek apimta baimes, kad policijos vadas p. Jaunauskas nemiega per naktis ir vis tikrina postus. Girdi, vyrai, budekime, nes gali nuginkluoti ir mes pražusime visi. Bet tokia nervinga padetis baisiai įkyrejo net patiems tvarkos dabotojams. Ant kiek teko patirti, jie patys laukia greičiau kokios nors permainos Tuomet, sako, gal pasibaigs ir visos tos pasiutiškos kankynes, kurios taip visiems įgriso iki gyvo kaulo.

Policiantas Karlas.

5—1—1928.

TERORAS STIPRĖJA.

Visi gerai žinome, kad fašistine diktatura Lietuvoj laikosi tik teroro pagalba. Bet kuomet fašistai tokiais valdymo metodais nuvijo visas gyvasias krašto jegas į palepę ir prasidejo slaptumoj smarkus darbininkų judejimas, nelegalios literaturos, platinimas—teroras dar labiau sustiprejo Visur prasidejo nauji žmonių gaudymai, persekiojimai ir kankinimai. Ypatingai už atsišaukimų ir emigrantų laikraščių skaitymą.

Pereitų metų gruodžio 30 d., naktį, Biržuose areštuoti drg. Plačianis Juozas, gimnazijos mokytojas Didžiulis Vytautas ir tula Katelvyte. Diena ankščiau areštuotas Latvijos Universiteto studentas Pilotas, kuris, buk, gabenęs į Lietuvą „Pirmyn". Iš kitų vietų taip pat gauname žinių, kad už „Pirmyn" platinimą ir skaitymą,—areštuota labai daug žmonių. Bet jų pavardes kol kas nepavyko sužinoti. Ar ilgai žmones kęs tuos budelius ant savo pečių. Reikalinga juo greičiau stoti ginklu rankoje už savo teises.

J.

Biržai, 1—2—1928.

Charekteringa byla.

Šiomis dienomis *Kybartuose* buvo Mariampoles Apygardos teismo sesija, kuri nagrinejo *Kazio Šneiderio* bylą, politines policijos kaltinamo del nelegales literaturos laikymo ir platinimo. Ši byla yra labai charekteringa šiems laikams.

Pereitos vasaros pradžioje, Virbalio policija, su žvalgybos agentu Kovu, padare vieną aukstų rytą kratą gritelninko Šneiderio namuose ir, žinoma, „rado" tvarto pastogėj apie porą desetkų atsišaukimų. Iš visos kratos davinių, buvo aišku, kad atsišaukimus pastogen pakiso pats žvalgybos agentas *Kovas* Apie tai daug kas po to kalbejo ir net pats Kovas kai kam po viso to pasigyre. Bet Šneiderį vistiek sueme. Veltui jis megino ieškoti tiesos. Sueme, tai reiškų jau „kaltas" ir sedek.

Vargše Šneiderio žmona, palikta kuolais suramstytoj bakužej didžiausiam skurde ir turedama uždirbti duoną trims mažiems vaikams,—dejo vises pastangas, kad poliosavus vyrą. Sukrapščius paskutinius centus, kelis kartus važinejo pas Valstybes gyneją, maldaudama paliuosuoti vyrą. Bet tiek kariuomenes teismo Valstybes gynejas, tiek Mariampoles Apygados teismo valst. gynejas į Šneiderienes maldavimus nekreipe jokios domes, nors jiems patiems buvo aišku, kad byla sudaryta žvalgybos tycia.

Ir iš tiesų Koks gi šiandien skirtumas tarp kokio nors Taurages šnipo Lukošiaus, kuris nekaltai sulmtiesiems žmonems šonkaulius laužo ir kariomenes arba Apygardos Teismo Valstybes gynejų, kurie tų laužymų „nemato" ir į juos nereaguoja! Jokio skirtumo nera. Šnipai ir mokyti Valstybes gynejai sutartinai bendradarbiauja.

Galu gale po 8 menesių sedejimo Kauno sunkiųjų darbų kalejime, Šneideris atsistojo prieš Mariampoles apygardos teismą. Teismas jį pripažino nekaltu ir išteisino. Ar ne graži komedija? O koks gi „laimingas" tas Šneideris? Juk jam už „nusidejimus" pasako *tik aštonių menesių sunkiųjų darbų kalėjimu!* Gi tokia „laime", šiandien ne visi Lietuvos piliečiai gali pasigirti!

Virbalio S.-D.

Vilniaus krašto lietuvių socialdemokratų part. reikalu.

Lietuviškąjį gaivalą Rytų Lietuvoj daugiausiai sudaro miesto darbininkai ir labai skurdžiai gyvenantieji darbo valstiečiai. Bet jie tame krašte ant tiek yra užguiti ir sudemoralizuoti, kad jų tarytum visiškai negirdeti. To priežastimi, žinoma, pirmon eilen yra medžiaginis skurdas, kurį kenčia visas Vilniaus kraštas bendrai paemus. Bet, panagrinejus klausimus, kaip iš to skurdo išbristi, kaip pagerinti savo vargingas buvis, veik visai nesigirdi iš lietuvių darbo žmonių tarpo. Negirdeti todel, kad lietuviškieji darbininkai ir valstiečiai yra labai pakrikę, nesusiorganizavę ir visiškai nesusirupina savo sociale, ekonomine bei politine padetimi. Tie vargšai žmoneliai pavedę savo likimą dievo valiai, klauso ką jiems pasakoja kunigelis, ką pasakoja koks nors to paties dvasiško tevelio prieglobstej įsaukletas mokytojas, — ir paskui tuos vadovus aklai seka. Bet jeigu mes pasiskaitysime tų vadovų spaudą, kaip „Vilniaus Varpas", „Vilniaus Aidas", „Kelias", „Życie liudu"—tai turesime pripažinti, kad jiems vargingoji žmonių bukle juo mažiausiai rupi. Jiems rupi tik tikybos reikalai ir dauglau veik niekas. Mes visiškai nerandame toje spaudoje nagrinėjamų pačių apverktiniausių darbo žmonių reikalų. Visiškai nerandam iškeliant aiškten tų blogumų, kuriuos savo akimis patiriam atsilankę į lietuvio darbininko ar valstiečio skrudžią lušnelę, kurioje jis vargsta nematydamas šviesesnes ateities su savo skaitlinga šeimyna. Nerandame todel, kad Vilniaus krašte neturime jokios lietuviškos politines partijos su aiškia ir griežta programa, kuri nebuotų ginti darbo žmonių reikalų pries visokių

išnauduotojus ir skriaudejus. Pertai lietuviskoji biednuomene paties gyvenimo yra spiriama stoti į kitų tautybių socialistines partijas, ir tenai taikintis bei buti nustumta užpakalin del nesupratimo kalbos. Tas žymia dalimi prisideda prie darbo žmonių nutautiejimo ir jie neturi galemybes pasiekti kulturinį išsilavinimą gimtąja kalba.

Kuomet užkalbini lietuvį darbininką priklausantį prie lenkų socialistų partijos, tai jis nedvejuodamas atsako, kad priklausąs todel, jog nera lietuviškos socialistines partijos. Tokį atsakymą man teko girdeti nuo daugelio Vilniaus miesto darbininkų. Tai yra labai nenormalus reiškinys, ir jis reigalinga butinai pašalinti. Lygiai taip pat, kaip mes matome susiorganizavusius žydus, baltgudžius į įvairias organizacijas sulig jų ekonomines padeties—ir mums lietuviams taip reikalinga susiorganizuoti. Mes jokiu budu negalime pasitenkinti vien tik mums brukamu per visokius klerikalizmo ir šovinizmo koštuvius kuošiamu švietimu, bet mums reikalinga tureti ir aiškias politines ir ekonomines pažiuras, kurių reikalauja siu dienų kulturingas gyvenimas. Kad to atsiekti, mums reikalinga ir savos organizacijos ir jos programai bei siekimams atatinkančios spaudos. Tik tuos dalykus turedami, mes sugebesime apginti butiniausius savo reikalus.

Prieš 30 metų Vilniaus krašte, kaip tik buvo įkurta socialdemokratų partija, kuri gyvuodama iki didžioje karo pabaigos daugelio gyventojų tarpe turejo didelį pasisekimą. Tos partijos daug veikejų randasi dar ir šiandien Vilniaus krašte. Tik jie taip pat kaž kodel apsnudę, pakrikę ir veik jokio veiklumo neparodo. Bet šiandien, kuomet pasikalbi su vienu kitu tos partijos veikeju, kuomet pasikalbi su darbininku ir lietuviu darbo valstieciu—tai jie reiškia didžiausias simpatijas ir norą, kad vel butų atgaivinta ir suorganizuota Vilniaus krašte lietuviškoji socialdemokratų partija. Tuos partijos suorganizavimu ypatingai reiktų susirupinti visiems jai prijaučiantiems ir juo greičiau pradeti pats darbas. Reiktų ir mums lietuviams miesto ir kaimo darbo žmonems pabusti iš miego bei apsnudimo ir pradeti juo greičiau organizuotis ir burti savo jegas vieningam darbaui. O kai mes pradesime darbą — tai pamatysime, kad rasis labai daug žmonių, dargi iš kairiosios inteligentijos ir moksleivijos, kurie mums tame darbe užjaus ir pades. Taigi, visi darbo žmones į darbą. Visi atsiliepkite žodžiu ar raštu iš visų kampelių, kad mes neatideliojant, juo greičiau pasiektumem savo kilnaus tikslo.

Senas Vilniaus socialdemokratas.

Vilnius, 5—I.

Nuo Redakcijos ir Addministracijos.

Įtraukus daugiau žmonių į spaudos darbą — sudaryta redakcine komisija, kuri perima tolimesnį laikraščio „Pirmyn" redagavimą. Red. Komisija atsižvelgdama į Vakarų Lietuvos žmonių reikalavimus ir tas sąlygas, kuriose reikalinga platinti nelegale spauda, — nutare nuo Naujų Metų leisti „Pirmyn" du kartus į menesį nuo 12—16 puslapių didumo. Be to, nutarta išleisti svarbesniais dienos klausimais visa eile priešfašistinių brošiurų ir revoliucinių dainų rinkinelį lietuvių kalba. Todel, kviečiame drauges-us siųsti iš visur kuo daugiausiai korespondencijų, laiškų, įvairiais klausimais straipsnelių, kad butų galima rementis turimąja medžiaga visapusiškai ir pagrindinai nušviesti esamą padetį.

Laisva spauda ir drąsus tiesos žodis yra galingas kovos įrankis prieš visokius patamsių gaivalus. Nuo jos remimo, skaitymo ir platinimo, priklauso ir priešfašistines propagandos pasekmingumas. Taigi visi tie, kurie kovoja prieš fašistinę diktaturą gimtajame musų krašte,—visomis jegomis prie tos spaudos remimo pri valo aktingai prisideti. Tik bendru kolektyviniu darbu, mes padarysime „Pirmyn" ir šiais metais gyvu, įdomiu atsiliepiančiu į visus opiosius gyvenimo reikalus laikraščiu ir atliksime labai didelį kovos darbą.

Redakcija, visą gautąją medžiagą, šokiu ar tokiu budu stengsis tinkamiausiai sunaudoti. Ko negales ištisai patalpinti laikrašty, tas bus sunaudota įvairiems straipsniams.

Be to, administracija iš savo puses kviečia visus užsiprenumeruoti „Pirmyn" šiems metams, aktingai prisideti prie jo platinimo i t. t.

„Pirmyn" galima užsiprenumeruoti 3 menesiams. Prenumerata **Vilniaus krašte** tam laikui

kainuoja	1 auks. 20 sk.
Vakarų Lietuvoj . .	4 Lt.
Latvijoj	2 Latai.
Amerikoj	½ dolerio.

Atskirais Nr. „Pirmyn" galima gauti Vilniuje:

1) **Šlapelienes knygyne**, pas laikraščių pardavinetojus:

1) **Mickevičių g-ve 4.**

2) **Pilies (Zamkowa) g-ve 6,** mokant po 20 skatikų už Nr.

Redakcija ir Administracija.

P nui Liudui Noreikai, „Lietuvio" Redaktoriui *)

4-me „Lietuvio" Nr. buvo įdeta žinia, kad aš esu tarnavęs politinej policijoj. Tamsta esi prisiekusis advokatas, todel gerai žinai, kuriame atsitikime redaktorius gali panašias žinias deti savo laikraštin, neįgydamas vardo niekšo ir melagiaus.

Tamstos pareiga artymiausiame „Lietuvio" Nr. tą melagingą žinią apie mane atšaukti.

(pas) *Plečkaitis*

Vilnius, 1928—I—11.

*) Nuorašaš pasiųsto „Lietuviui" laiško. Red.

Perskaitęs „PIRMYN" duok kitam!

Ats. Redaktorius ir leidejas: Antanas Juozaitis. „ZORZA" Spaustuve Vilniuje.